

TALLINNA ÜLIKOOL

Haridusteaduste Instituut

LÕPUTÖÖDE KOOSTAMINE JA KAITSMINE

Juhend

Tallinn 2018

SISUKORD

1. LÕPUTÖÖDE KOOSTAMINE	3
1.1 Bakalaureuse- ja magistritööde koostamise nõuded	3
1.1.1 Bakalaureusetöö	3
1.1.2 Magistritöö	5
1.2 Lõputöö läbiviimise protsess	6
1.2.1 Lõputöö struktuurielemendid	8
1.2.2 Uurimisteema valik ja uurimisprobleemi püstitus	11
1.2.3 Uurimismeetodi valik	12
1.2.4 Valimi moodustamine	12
1.2.5 Andmekogumine ja andmestik	13
1.2.6 Andmeanalüüs	14
1.2.7 Tulemuste esitamine, arutelu ja kokkuvõte	15
1.3 Lõputööde vormistamine	15
1.3.1 Lõputöö keel ja stiil	16
1.3.2 Lõputöö lehekülje kujundus	16
1.3.3 Lühendid ja loetelud lõputöös	18
1.3.4 Arvud ja valemid	19
1.3.5 Tabelid, joonised ja illustratsioonid	19
1.3.6 Viitamine ja allikate vormistamine lõputöös	21
1.3.6.1 Plagiaat	22
1.3.6.2 Erinevad tekstisisese viitamise võimalused	23
1.3.6.3 Kaudviide	27
1.3.6.4 Allikate loetelu töö lõpus	27
2. LÕPUTÖÖ KAITSMINE	33
ALLIKAD	35

1. LÕPUTÖÖDE KOOSTAMINE

1.1 Bakalaureuse- ja magistr tööde koostamise nõuded

Haridusteaduste valdkonnas tehtav bakalaureuse- või magistr töö on üliõpilase uurimistö, mis on suunatud hariduses ilmnevate probleemide lahendamiseks. Neis töödes kajastatakse üliõpilase läbi viidud teoreetilise, empiirilise või arendusuuringu protsessi ja tulemusi. Haridusteaduste instituudis on üliõpilasel õigus koostada lõputöö ka rühmatööna. Rühmatööna koostatud lõputööd hinnatakse individuaalselt, kusjuures iga rühmaliige koostab ka individuaalse lõputöö kirjaliku osa, milles kirjeldab muuhulgas isiklikku panust lõputöösse. (Tallinna Ülikooli õppekorralduse eeskiri [ÕKE], 2019, § 27, lg 1¹)

Bakalaureuse- ja magistr töid eristab teemakäsitluse sügavus, käsitletava probleemi ulatus, kasutatavate meetodite ja probleemi uurimiseks tehtava töö mahukus ning arutelu põhjalikkus (bakalaureusetöö hindamiskriteeriumid on lisas 1 ja magistr töö hindamiskriteeriumid lisas 2). Bakalaureuse- või magistr töö võib esitada teadusartikli formaadis koos laiendatud ülevaatega.

Uurimistöde kirjutamisel järgitakse ühtseid vormistusnõudeid. Bakalaureuse- või magistr töö kirjutatakse üldjuhul eesti keeles. Eestikeelsele bakalaureuse- ja magistr tööle lisatakse võõrkeelne annotatsioon. Kokkuleppel akadeemilise üksusega võib töö kirjutada ka võõrkeeles (nt inglise keeles), sel juhul lisatakse tööle eestikeelne annotatsioon (ÕKE, 2019, § 27, lg 2).

Doktoritöö koostamise ja vormistamise nõuded on esitatud Tallinna Ülikooli doktoriõpingute ja doktoritööde kaitsmise eeskirjas.

1.1.1 Bakalaureusetöö

Bakalaureusetöö on uurimusliku iseloomuga töö. Bakalaureusetöö eesmärk on luua üliõpilasele võimalus uurimusliku tegevuse kaudu süvendada oskust käsitleda haridusvaldkonna probleeme ning toetada akadeemilise teksti loomise ja kirjutamise oskuste kujunemist.

Bakalaureusetöö koostaja saavutab järgmised õpitulemused:

- omab süsteemseid teadmisi kitsamas erialases ainevaldkonnas ning märkab erinevaid eriala rakendusalasid;
- oskab kohaseid vahendeid kasutades iseseisvalt informatsiooni koguda, seda kriitiliselt ja loovalt tõlgendada;
- oskab sõnastada erialaga seotud aktuaalseid probleeme ning analüüsida ja hinnata võimalikke lahendusi, rakendades erinevaid asjakohaseid uurimismeetodeid andmete kogumisel ja analüüsimisel;
- järgib uurimistöös eetilisi nõudeid;
- järgib uurimistöös vormistusnõudeid;
- oskab kriitiliselt hinnata oma uurimistöö tulemusi ja nende rakendusvõimalusi ning neid suuliselt ja kirjalikult esitleda.

Bakalaureusetööle esitatavad nõuded:

- teema seotus eriala/õppekavaga;
- uurimisprobleemi aktuaalsus, probleemipüstituse selgus ja põhjendatus;
- eesmärgi selge sõnastus;
- selgelt formuleeritud uurimisküsimused uurimisprobleemi lahendamiseks;
- teemale vastava teaduskirjanduse ja teoreetiliste käsitluste tundmine;
- töös kajastuva teoreetilise kirjanduse ja empiirilise informatsiooni aktuaalsus, asjakohasus ja esitamise korrektsus;
- töös kasutatud uurimismeetodite valdamine (sh valimi koostamine), uurimuse tulemuste ja järelduste kooskõla;
- autoripoolne teema valdamine;
- uurimiseetika põhimõtete järgimine;
- töö keeleline (grammatiline, ortograafiline ja terminoloogiline) korrektsus ning vastavus vormistamise nõuetele;
- töös kirjeldatud seisukohtade esitamine ja argumenteerimine ning küsimustele vastamine avaliku kaitsmise käigus;
- teaduslike allikate kasutamine (vähemalt 15 esmast allikat, sh võõrkeelsed) ning allikate vahendatud viitamine on erandlik (vt bakalaureusetöö hindamiskriteeriumid lisa 1).

Bakalaureusetöö (12 EAP) orienteeruv maht on 20-30 lehekülge. Bakalaureusetöö mahu hulka loetakse tiitelleht, sisukord ja kokkuvõte. Mahu hulka ei kuulu kasutatud kirjanduse loetelu ja lisad.

1.1.2 Magistritöö

Magistritöö koostamise eesmärk on luua üliõpilasele võimalus teadusliku uurimistegevuse kaudu omandada oskus otsida, refereerida, analüüsida, hinnata ja sünteesida erialaseid teaduslikke tekste; koguda, töödelda, analüüsida ja tõlgendada andmeid; avalikul kaitsmisel esitada oma uurimistöö tulemusi ja osaleda akadeemilises diskussioonis. Magistritöö võib esitada teadusartikli formaadis.

Magistritöö koostaja saavutab järgmised õpitulemused:

- omab süsteemseid ja laiapõhjalisi erialaseid teadmisi ning süvendatud teadmisi kitsamas uurimisvaldkonnas, oskab hinnata, analüüsida ja sünteesida haridusalaseid teaduslikke tekste;
- suudab iseseisvalt ja loovalt määratleda eriala aktuaalseid probleeme ning hinnata erinevate allikate tõendus põhisust;
- suudab integreerida erialateadmisi probleemi käsitlemiseks laiemas haridusteaduse, ühiskondlik-kultuurilises ja rahvusvahelises kontekstis;
- planeerib iseseisvalt või uurimisrühma liikmena koostöös ning viib läbi uuringu, kasutades uurimisprobleemi lahendamiseks sobivaid andmete kogumise ja analüüsimeetodeid;
- järgib uurimiseetika põhimõtteid;
- järgib tööle esitatud vormistusnõudeid;
- oskab kriitiliselt hinnata oma teadustööd ning teema edasise uurimise perspektiivi ja esitleda suuliselt ja kirjalikult oma teadusliku uurimistöö tulemusi.

Magistritööle esitatavad nõuded:

- teema seotus erialaga/õppekavaga;
- probleemi aktuaalsus, probleemipüstituse selgus ja põhjendatus;
- eesmärgi selge sõnastatus;
- selgelt formuleeritud uurimisküsimused uurimisprobleemi lahendamiseks;
- teemale vastava teaduskirjanduse ja teoreetiliste käsitluste tundmine;

- töös kajastuva teoreetilise kirjanduse ja empiirilise informatsiooni aktuaalsus, asjakohasus ja esitamise korrektsus;
- töös kasutatud asjakohaste uurimismeetodite valdamine;
- valimi esinduslikkus kvantitatiivse (ka kombineeritud) uurimisviisiga uurimuses ning asjakohasus kvalitatiivse uurimisviisiga uurimuses;
- andmete korrektne analüüs, kasutades asjakohaseid meetodeid ning uurimistulemuste selge esitamine;
- arutelus autoripoolne teema valdamine, kriitiline mõtlemine, uurimisküsimustele/hüpoteesidele vastamine, uurimistulemuste tõlgendamine ja käsitlemine rahvusvahelises teadusruumis ning edasise uurimisperspektiivi nägemine;
- uurimiseetiliste põhimõtete järgimine;
- töö vastavus vormistusnõuetele;
- keeleline (grammatiline, ortograafiline ja terminoloogiline) korrektsus;
- avaliku kaitsmise käigus akadeemilises diskussioonis väitlemine;
- kasutatud on vähemalt 25 esmast teadusallikat, sh võõrkeelsed allikad (vt magistritöö hindamiskriteeriumid lisa 2).

Magistritöö (18/24 EAP, erandkorras senati otsusega 30 EAP) orienteeruv maht on 30-50 lehekülge. Magistritöö mahu hulka loetakse tiitelleht, sisukord ja kokkuvõte. Mahu hulka ei kuulu kasutatud kirjanduse loetelu ja lisad.

1.2 Lõputöö läbiviimise protsess

Uurimistöö läbiviimisel on võimalik rakendada mitmesuguseid uurimisprotsessi mudeleid (nt *lineaarne, tsükliline mudel*), kuid üldjoontes läbib iga uurimistöö järgmisi etappe: uurimisteema valik ja töö allikatega, uurimisprobleemi püstitus, uurimiseesmärgi ja uurimisküsimuste (kvantitatiivse uuringu puhul ka hüpoteeside) formuleerimine, uurimisstrateegia ja meetodite valik, valimi moodustamine, andmete kogumine, andmeanalüüs, tulemuste esitamine ja järelduste tegemine. Eelnimetatud uurimisprotsessi etappe järgitakse ka selles peatükis, et toetada orienteerumist uurimisprotsessi eri etappidel ja metodoloogiliste valikute tegemist oma uurimisprobleemi spetsiifikast lähtudes.

Lõputööd jaotatakse teoreetilisteks, empiirilisteks ja arenduslikeks uurimusteks, mis võivad erineda oma struktuurilt (Tabel 1).

Tabel 1. Erinevat tüüpi lõputööde struktuurielemendid (aluseks Paltridge, 2002)

Teoreetiline uurimus	Empiiriline uurimus	Arendusuurimus/ rakendusuurimus
Sissejuhatus	Sissejuhatus	Sissejuhatus
Teoreetilised lähtekohad ja nende süntees	Teoreetilised lähtekohad ja nende süntees	Probleemi määratlemine, arenduse/rakenduse kirjeldus/kava ning teoreetilised lähtekohad
	Metoodika	Metoodika
	Tulemused	Tulemused (evalvatsioon arendusuuringus)
Arutelu. Kokkuvõte	Arutelu. Kokkuvõte	Arutelu. Kokkuvõte
Allikad	Allikad	Allikad
Lisad (vajaduse korral)	Lisad (vajaduse korral)	Lisad (vajaduse korral)

Lõputöö võib kirjutada õpingute käigus läbiviidud uuringu põhjal teadusartikli formaadis, mille vormistusnõuded lähtuvad võimaliku avaldamiseks valitud teadusajakirja nõuetest. Artikkel võib olla kirjutatud kaasautorluses, seejuures ei tohi juhendaja olla esimene autor. Kui lõputöös kajastatud teadusartikkel on võõrkeelne, siis lisatakse eestikeelne lühikokkuvõte. Teadusartikli formaadis lõputöö laiendatud ülevaates kajastatakse enda ning kaasautorite panus ja roll.

Põhjendatud juhtudel võib töö struktuur näidise (Tabel 1) ka erineda.

1.2.1 Lõputöö struktuurielemendid

Tiitelleht (Lisa 3). Tiitelleht on lõputöö esimene lehekülg, mis kajastab formaalset ja töö sisuga seotud informatsiooni. Tiitellehel on pealkiri, mis on selgelt ja tuumakalt sõnastatud ning kajastab lõputöö sisu. Soovituslikult on pealkirjas kuni 12 sõna. Tiitellehel on:

- õppeasutuse nimetus (keskel ja ülal, suurtähtedega, 12 punkti), instituudi ja valdkonna nimetus (suur algustäht ja tekst läbivalt väiketähtedega, 12 punkti);
- autori ees- ja perekonnanimi (töö pealkirja kohal keskel, väiketähtedega, esitähed suure algustähega, 12 punkti);
- töö pealkiri (keskel ja vertikaalsest keskjoonest ülal, läbivalt suurtähtedega, 12 punkti, poolpaksus kirjas (**bold**));
- töö üldnimetus (pealkirja all keskel: bakalaureuse- või magistritöö, väiketähtedega, v.a suur esitäh, 12 punkti);
- töö juhendaja andmed (paremal servas: teaduslik kraad lühendatult (MA, PhD), ees- ja perekonnanimi, väiketähtedega, v.a suured esitähed, 12 punkti) (mitme juhendaja ja/või konsultandi korral kirjutatakse nende andmed esimese juhendaja andmete alla);
- töö tegemise koht (asukoht) ja aasta (all keskel) – väiketähtedega, v.a esitäh, 12 punkti.

Annotatsioon (Lisa 4). Bakalaureuse- ja magistritöodes esitatakse kaks annotatsiooni, eesti- ja võõrkeelne, milles on tabeli kujul äratoodud töö koostamise koht, pealkiri, sisukokkuvõtte, võtmesõnad, koostaja allkiri ja juhendaja märge kaitsmisele lubamise kohta. Sisukokkuvõttes esitatakse kokkuvõtvalt töö probleem, eesmärk, uurimisküsimused (vajaduse korral hüpotees(id)), valim, metoodika ja probleemi lahenduse kirjeldus ning kõige olulisemad tulemused.

Sisukord. Esitatakse lõputöö üksikute osade loetelu koos nende alguslehekülje numbritega. Oluline on jälgida, et sisukorra pealkirjad vastaksid täpselt teksti pealkirjadele ning oleksid omavahel stiililises ja vormilises kooskõlas. Automaatse sisukorra loomine ja värskendamine pärast muudatuste tegemist tekstis aitavad vältida sisukorra ja tekstis olevate pealkirjade sisulist ja vormilist ebakõla.

Lühendid (vajaduse korral). Lõputöös kasutatud vähetuntud lühendite ja sümbolite loetelu koos selgitustega esitatakse vajaduse korral ja tähestikulises järjestuses. Tuuakse

eraldi välja vaid juhul, kui töös leiduvate vähetuntud lühendite rohkus (üle kahekümne) võib muuta töö raskesti jälgitavaks ja mõistetavaks.

Sissejuhatus. Lõputöö selles peatükis püstitatakse ja põhjendatakse uurimisprobleem, esitatakse töö eesmärgid, formuleeritakse uurimisküsimused, selgitatakse nende olulisus ning määratletakse uurimisstrateegia. Samuti sisaldab sissejuhatus ülevaadet töö struktuurist. Sissejuhatus on lõputöö visiitkaart, mille ülesanne on äratada lugejas huvi ja anda lähteteave käsitletavast teemast. Sissejuhatuses põhjendatakse ka lõputöö metodoloogilisi valikuid.

Teoreetiline ülevaade. Selles peatükis antakse ülevaade autori püstitatud uurimisküsimuste senistest teoreetilistest käsitlustest, samuti määratletakse töös kasutatavad kesksed mõisted ja kontseptsioonid. Teooria osas esitatakse oma uurimuse teoreetilised lähtekohad, samuti kirjeldatakse varasemate empiiriliste uuringute tulemusi ning osutatakse lahendamata küsimustele.

Metoodika. Selles peatükis kirjeldatakse täpselt ja detailselt, kuidas uurimus tehti, et oleks võimalik hinnata uuringu usaldusväärsust. Selgitatakse kõike seda, mis on vajalik uurimisprotsessi mõistmiseks ja uuringu võimalikuks kordamiseks. Tavaliselt jagatakse metoodika peatükk alapeatükkideks. Näiteks: (a) valitud uurimisperspektiivi ja andmete kogumise meetodi(te) kirjeldus ja põhjendus; (b) valimi moodustamine ja kirjeldus; (c) uurimisprotseduur; (d) andmeanalüüsi meetodid ja analüüsi protsessi kirjeldus. Metoodika peatükis kirjeldatakse, kuidas on uurimuse läbiviimisel arvestatud uurimiseetika printsiipe ning käsitletakse meetodi valiidsust ja reliaablust.

Tulemused. Selles peatükis esitatakse uuringu tulemused, soovitavalt püstitatud uurimisküsimuste/hüpoteeside kaupa või lähtudes uuringu eesmärgist. Lisaks tekstile kasutatakse vastavalt vajadusele arvandmeid, tabelleid ja jooniseid. Kui uurimuses on saadud lisaandmeid, mis ei seonu otseselt uurimisprobleemiga, aga võivad muudes seostes siiski huvi pakkuda, võib esitada need lisa(de)s. Andmeanalüüsi tulemused esitatakse töö tulemuste osas piisavalt põhjalikult, selgelt ja läbipaistvalt.

Arutelu. Selles peatükis seostatakse saadud tulemused varasemate uuringute tulemuste ja teoreetiliste seisukohtadega ning viidatakse nii kokkulangevustele kui ka erisustele. Uuriija annab hinnangu oma töö usaldusväärsusele, vajaduse korral kirjeldab tulemuste valiidsuse ja reliaabluse tagamise viise ning käsitleb uuringu piiranguid. Uuriija peab suutma oma tulemusi mõtestada ja näidata nende olulisust üldisemas plaanis. Ta

hindab, kuidas õnnestus vastata uurimisküsimustele, pakkuda lahendusi uurimisprobleemile ning kuidas täitusid uuringu eesmärgid. Uuriija arutleb, kuidas uurimus rikastab teadusvaldkonda ja kuidas tulemusi rakendada saab.

Järeldused, soovitusel ja ettepanekud kuuluvad üldjuhul arutelu peatüki koosseisu. Järeldusena tuuakse välja töö kõige olulisemad tulemused, osutatakse positiivsetele ja negatiivsetele nüanssidele ning parendamist vajavatele arengukohtadele. Soovitustes ja ettepanekutes esitatakse autori seisukohad ja võimalikud lahendused olukorra parendamiseks. Soovitav on järeldused ja ettepanekud süstematiseerida ning määrata, millisele konkreetsele sihtrühmale on need suunatud. Selles peatükis annab uuriija kriitilise üldhinnangu tööle, esitab käsitletud probleemi edasise uurimise tee(d) ning käsitleb uurimistöö eetiliste põhimõtete rakendamist.

Kokkuvõte. Lõputöö kokkuvõte on lühike ja konkreetne ning sisaldab lühiülevaadet olulisimast kogu töö ulatuses. Vajaduse korral võib kokkuvõte kuuluda arutelu peatüki koosseisu.

Allikad. Esitatakse loetelu kõigist töös kasutatud ja viidatud materjalidest. Allikaid loetelus ei nummerdata. Samuti ei nummerdata allikate loetelu lehekülgi ning neid ei arvestata lõputöö kogumahu hulka. Allikate loendi koostamisel järgitakse läbivalt üht kindlat vormistusviisi (vt ptk viitamine). Nii viidete kui ka allikate vormistamisel võib kasutada tarkvaralisi vahendeid *MS Word, Mendeley, Zotero, RefWorks*.

Lisad. Lisades esitatakse abimaterjalid ja andmed, mis on vajalikud lõputöös käsitletud seisukohtade kinnitamiseks ja illustreerimiseks, kuid oma mahu või sisu poolest häirivad töö jälgitavust tekstis (nt küsimustikud, suuremahulised tabelid). Lisade ülesanne on lõputöö sisu täiendamine ja selgitamine. Lisad peavad seostuma töö sisulise struktuuriga ja neile viidatakse tekstis. Iga lisa on nummerdatud ja pealkirjastatud. Iga lisa alustatakse uuel lehelt. Lisasid ei arvestata töö mahu hulka.

Autori märkused (vajaduse korral). Võivad sisaldada töös mittekajastatud, kuid lugejale olulist informatsiooni, uurimisega seotud asjaolusid, viidet sellele, et uurimus on osa suuremast projektist, tänuavaldusi inimestele või asutustele, kes töö valmimisele kaasa aitasid. Autori märkused võivad paigutada sissejuhatuse lõppu eraldi lõiguna või töö tekstiosa lõppu iseseisva alajaotusena. Mahukamates töödes võib sama eesmärki täita eessõna, mis paikneb annotatsioonide ja sisukorra vahel.

Lihtlitsents (Lisa 4) on haridusteadusliku lõputöö kohustuslik koostisosa ning sellega kinnitab töö autor, et lõputöö on koostatud iseseisvalt ning selles esitatud põhimõttelised seisukohad ja kasutatud allikad on korrektselt viidatud. Lihtlitsentsi allkirjastamisega kinnitab töö autor oma autorluse. Lihtlitsentsi ei köideta lõputöö osaks, vaid esitatakse eraldiseisvana paber kandjal või digiallkirjastatult õppetöö koordinaatorile.

1.2.2 Uurimisteema valik ja uurimisprobleemi püstitus

Uurimistegevust alustatakse teema valikuga, mida kitsendatakse uurimisprobleemi formuleerides. Tavaliselt on selleks hariduses ilmnev vastuolu olemasoleva ja loodetud olukorra vahel ning see väljendub lahendust vajava probleemi või probleemideringina. Uurimisprobleemi püstitus sisaldab probleemi täpsustamist ja uurimise vajalikkuse põhjendamist lugejale (Creswell, 2012).

Uurimisprobleem on vastuolu, mis tuleneb varasematest uuringutest ja/või haridusvaldkonna praktika parendamisvajadusest ning põhineb teemakohaste allikate analüüsil. Uurimisprobleemil ei ole triviaalset vastust või lahendit ning seetõttu eeldab uurimisprobleem uurimistöö läbiviimist. Inspiratsiooni ja ideid uurimisteema valikuks ja probleemi määratlemiseks saab eriala õppekavaga seotud ainetest (erialastest loengutest, seminaridest), aktuaalsete ühiskonnaprobleemide aruteludest meedias, teaduskirjandusest jne. Tavapäraselt algab uurimisprotsess esialgse uurimisteema formuleerimisega, teemakohaste märksõnade defineerimisega ning teemakohase kirjanduse ja eelnevate uuringute otsinguga. Selleks, et hinnata planeeritava uurimise asjakohasust, peab olema kursis olemasolevate uuringutega uuritavas valdkonnas.

Uurimistöös põhjendatakse uurimisprobleemi käsitlemise vajalikkust. Uurimisprobleemi avamine koosneb järgmistest sammudest:

- uurimisprobleemi ja uurimisprobleemi aluseks oleva vastuolu sõnastamine;
- uurimisprobleemi praktilise ja teoreetilise olulisuse põhjendamine, toetudes teadusallikatele;
- senise teadmise (eelnevad uuringud/valdkonna teaduskirjandus) kirjeldamine ning oluliste “lünkade” väljatoomine olemasolevas teadmises;
- uurimisküsimuste sõnastamine.

Uurimisprobleem on aluseks töö eesmärgi ehk töö oodatava tulemuse sõnastamisele. Teema, probleem ja eesmärk peavad olema omavahel kooskõlas, nagu ka neist lähtuvad uurimisküsimused ja edasine uurimisstrateegia. Uurimistöö kuulumise haridus- ja kasvatusteaduslike tööde hulka määrab probleemipüstitus, st. uurimustes on uurija fookuses haridus- ja kasvatustegelikkus, mis on integreeritud teiste eluvaldkondadega.

Uurimistegevust juhivad selged uurimisküsimused, millele kavatakse uurimistöö tulemusel vastata (Cohen et al., 2007, 81). Oma töös kasutatava metodoloogilise raamistiku (sh. kvalitatiivse või kvantitatiivse uurimisviisi, uuringutüübi, andmekogumis- ja andmeanalüüsi meetodite) valik lähtub uurimisküsimustest. Kui kvalitatiivsetes uurimustes piirdatakse uurimisküsimuste sõnastamisega, siis kvantitatiivsetes uurimustes püstitatakse enne uurimismeetodi valimist ka hüpotees(id). Hüpotees on oodatav vastus uurimisküsimusele, mida uurimistööga kontrollitakse. (Elmes, Kantowitz, & Roediger, 2012). Hüpotees ei ole juhuslik oletus, vaid toetub varasematele uurimistulemustele ja/või teooriatele. Kuigi kvalitatiivsetes uuringutes tavapäraselt hüpoteese ei formuleerida, võivad töö autoril siiski olla teatud oletused või tööhüpoteesid analüüsi võimaliku tulemuse kohta (Saldana, 2012). Uurija püüab selliseid eelnevaid oletusi endale teadvustada ning on valmis võtta vastu ka üllatavaid uurimistulemusi.

1.2.3 Uurimismeetodi valik

Lähtuvalt uurimisküsimustest saab otsustada, milline uurimisviisi (kvalitatiivne või kvantitatiivne), uuringutüüp (nt arendusuuring, juhtumisuuring) ning millised andmekogumis- ja andmeanalüüsi meetodid on kõige sobivamad. Teisisõnu, esmalt peab määrama kindlaks selle, mida tahetakse lahendada ja alles sellest lähtuvalt otsustatakse, kuidas seda teha (milliseid meetodeid selleks kasutada) (Creswell, 2012; Mason, 2002; Punch, 2005).

1.2.4 Valimi moodustamine

Uuringu eesmärgi määratlemisele järgneb küsimus, millise kogumi abil saadakse andmed eesmärgini jõudmiseks. Uurimise eesmärgiga määratud kogumid võivad olla väga erinevad nii iseloomu kui ka mahu poolest Suuremahuliste kogumite puhul kujuneks kõigi elementide

uurimine ülemäära kulukaks ja aeganõudvaks. Sel juhul uuritakse kogumi mingit osahulka ehk valimit. Selleks, et saaksime valimi põhjal saadud tulemused kanda üle üldkogumile, peab valim olema üldkogumit esindav ehk representatiivne nii oma mahult kui ka jaotuselt. Valimi jaotus peab vastama üldkogumi jaotusele uuritavate tunnuste poolest oluliste näitajate osas (nt vastama üldkogumi vanuselisele, rahvuslikule, soolisele vms. jaotusele). (Sturgis, 2006)

Kvantitatiivsetes uuringutes on kõige levinumateks valimi tüüpideks on juhuvalim, klastervalim ja kihtvalim. Juhuvalimi puhul on kõigil üldkogumi liikmetel võrdne tõenäosus osutada valimisse valitukss (Babbie, 2010; Elmes, Kantowitz, & Roediger, 2012). Klaster- ja kihtvalimi puhul moodustatakse valim kaheastmeliselt. Klastervalimi puhul valitakse esmalt näiteks üks või mitu organisatsiooni (nt koolid) ning seejärel sealt juhuvalim indiviide. Kihtvalimi puhul valitakse esmalt näiteks juhuvalim koole ning valitud koolidest kaasatakse uuringusse kõik inividid. Kõikne valim tähendab seda, et valimisse kuuluvad kõik üldkogumi liikmed.

Küllalt sageli leiavad kasutust ka mugavusvalim, sihipärane/eesmärgipärane valim ja lumepallivalim.

Kvalitatiivses uuringus kasutatakse sageli tsüklilist lähenemist valimi moodustamisele, andmete kogumisele ja tõlgendamisele, seejuures arvestatakse uurimisstrateegiale omaseid valimi moodustamise põhimõtteid. Kuigi ka kvalitatiivses uuringus mõeldakse uuringu planeerimisel läbi valimi suurus ja ülesehitus, võib see täpsustuda uuringu käigus. Kvalitatiivses uuringus on andmestik “küllastunud”, kui enam ei lisandu andmete analüüsil uusi kategooriaid, teemasid või seletusi ning siis pole valimi suurendamine enam vajalik (Flick, 2011).

1.2.5 Andmekogumine ja andmestik

Andmete kogumiseks on erinevaid võimalusi. Levinumateks andmekogumise meetoditeks on näiteks küsitlus, test, vaatlus, intervjuu, mitmesuguste olemasolevate tekstide (nt meediatekstid, jutud, päevikud) analüüs. Sageli kombineeritakse uurimistöös erinevaid andmeallikaid ja meetodeid. Sel juhul on oluline läbi mõelda, kuidas erinevaid andmeallikaid ja meetodeid integreerida nii, et need üksteist täiendaksid. Samuti on

uurimistöö planeerimisel oluline hinnata uurija käsutuses olevaid ressursse (sh. aega, raha, oskusi) (Mason, 2002).

Enne andmekogumise algust on vaja läbi mõelda, kuidas nähtut, kuuldot ja kogetut dokumenteerida. Mõnel juhul dokumenteerivad andmeid uuritavad ise, näiteks märgistavad varem koostatud küsimustikus sobivaid vastuseid, kirjutavad uurija palvel mõnel teemal narratiivi või peavad päevikut. Intervjuu ja vaatluse korral jääb kogutavate andmete dokumenteerimise ülesanne uurijale. Intervjuude puhul kasutatakse enamasti helisalvestust ja nende hilisemat transkribeerimist. Vaatluste puhul on raske kõike olulist korraga märgata, seega kasutatakse vaatluslehti, vaatluspäevikut ja/või videosalvestamist.

1.2.6 Andmeanalüüs

Andmete saamise järel, olgu need siis spetsiaalselt uuringu käigus kogutud või teise kasutuse andmed (sekundaarandmed), on tarvis neid kontrollida ja korrastada. See on vajalik vigade ja mittetäielike andmete tuvastamiseks ning andmete organiseerimiseks. Vaja on analüüsida, kuidas on andmed piisavad uurimisküsimustele vastamiseks. See võib viia uurimisülesande kitsendamisele, avardamisele või täiendavale andmekogumisele (Tooding, 2015).

Andmete analüüsimisel tuleb arvesse võtta uuringu kvalitatiivset või kvantitatiivset perspektiivi. Kui kvantitatiivse uuringu puhul on instrument valmis enne andmete kogumist, siis kvalitatiivse metodoloogia puhul on uuring protsess, kus andmete kogumise instrument võib täpsustuda ning andmeanalüüs toimub tegelikkuses sageli juba paralleelselt andmekogumisega (Tooding, 2015). See, kuidas andmeid töödelda ja analüüsida, sõltub sellest, mida soovitakse teada saada (Vaus, 2002). Seega on oluline kooskõla uurimiseesmärkide, andmekogumismeetodite ja andmeanalüüsi võimaluste vahel.

Kõige lihtsamat statistilist andmetöötlust võimaldab läbi viia tabelarvutusprogramm Excel, põhjalikuma analüüsi jaoks vajatakse spetsialiseeritumat tarkvara (nt SPSS, statistikaplatvorm R). Konkreetse analüüsimeetodi valik lähtub analüüsi eesmärgist (nt kas analüüsida tunnuste või gruppide seoseid või erinevusi) ning andmete tüübist (nt. pidevad, järjestus- või nimitunnused) (Cohen et al., 2007, 86). Kvantitatiivse uuringu korral võib bakalaureusetöös piirduda kirjeldava andmeanalüüsiga, magistritööde puhul peab olema kasutatud ka järeldavat ehk üldistavat statistikat.

Kvalitatiivse uuringu korral võib andmete analüüs alata paralleelselt andmete kogumisega. Intervjuud ja salvestised üldjuhul transkribeeritakse sõnasõnaliselt, kasutades sõltuvalt uuringu eesmärgist vähem või rohkem detailset märgisüsteemi. Lähtuvalt uurimiseesmärgist ja andmete iseloomust tuleb valida sobiv analüüsi meetod (nt. temaatiline analüüs, kvalitatiivne sisuanalüüs, diskursusanalüüs, narratiivanalüüs). Kvalitatiivseks andmetöötluseks saab kasutada mitmesugust tarkvara (nt NVivo, QDA Miner Lite, MAXQDA, QCAmap).

1.2.7 Tulemuste esitamine, arutelu ja kokkuvõte

Andmeanalüüsi tulemused esitatakse töö tulemuste osas võimalikult põhjalikult, selgelt ja läbipaistvalt. Heaks tavaks on tulemuste esitamine uurimisküsimuste, hüpoteeside või püstitatud eesmärkide kaupa, kuid ka teised selged ja süsteemsed tulemuste esitamise viisid on aktsepteeritavad. Tulemuste esitamiseks saab selgitusi uurimistöö vormistamist käsitlevast peatükist.

Üksnes tulemuste esitamisest aga ei piisa. Uuriija peab suutma tulemusi mõtestada ja näidata nende olulisust üldisemas plaanis. Tulemuste üle arutlemine tähendab nende suhestamist uurimuse teoreetilise kontseptsiooniga ja püstitatud uurimisküsimustega, samuti eelnevate uuringutega. Hinnatakse tulemuste tähendust, usaldusväarsust ja rakendatavust. Uuriija hindab, kuidas õnnestus lahendada püstitatud probleem, kuidas uurimus rikastab vastavat teadusvaldkonda, ning osutab, kuidas tulemusi rakendada. Uuriija toob esile uuringu piirangud ning annab soovitusi uurimissuuna jätkamiseks. Arutelus ei korrata üksikasjaliselt tulemusi ega järeldusi, vaid tõstetakse esile neist kõige olulisem ning seostatakse toodud teoreetiliste lähenemiste ja varasemate uuringutega. Kokkuvõtte on lühike ja konkreetne ning sisaldab olulisemaid tulemusi kogu töö ulatuses. Arutelu ja kokkuvõtte võib töös esitada ühe tervikuna, mis kannab tööosana sama pealkirja.

1.3 Lõputööde vormistamine

Lõputöö vormistusnõuded tulenevad rahvusvaheliselt tunnustatud standarditest ning vormistamisel lähtutakse APA (*American Psychological Association*) nõuetest.

1.3.1 Lõputöö keel ja stiil

Bakalaureuse- või magistritöö kirjutatakse üldjuhul eesti keeles ja sellele lisatakse võõrkeelne annotatsioon. Kokkuleppel akadeemilise üksusega võib töö kirjutada ka võõrkeeles (nt inglise keeles), sel juhul lisatakse tööle eestikeelne annotatsioon (Tallinna Ülikooli õppekorralduse eeskiri, 2016, § 27, p.2).

Töö kirjutamiseks valitakse selge ja täpne väljenduslaad. Teaduskeel on põhiolemuselt emotsioonivaba ning töös välditakse mitmetähenduslike seisukohtade esitamist. Juhul, kui võõrkeelsele terminile ei leita valdkonnas üheselt tunnustatud eestikeelset vastet, on soovitatav eestikeelse vaste järel sulgudes esitada võõrkeelne termin. Uurimusliku lõputöö kirjutamisel on oluline, et:

- keelekasutus (sh õigekiri) on korrektne ja loogiline;
- kasutatud on valdkonna üldtunnustatud terminoloogiat ja lühendeid;
- välditud on paljusõnalisust, sõnakordusi ja võõrsõnadega liialdamist.

Valitakse ühtlane kõneviis kogu töö ulatuses. Teksti autoril on võimalik valida mitme võimaluse vahel. Kasutada võib:

- umbisikulist väljendusviisi (umbisikulist tegumoodi) (mõistetakse, töös käsitletakse..., töös on käsitletud...);
- mina-vormi (minu valitud teemat ei ole varem uuritud..., oma uurimuses keskendusin..., minus tekkis huvi teema vastu..., analüüsin...);
- meie-vormi, ainult juhul, kui kirjutajaid on mitu (töös uurime, tutvustame, oleme tutvunud, analüüsisime, võrdleme, teeme ...).

Kolmanda isiku kasutamist tekstis (*uurija tegi...*) on soovitatav vältida.

1.3.2 Lõputöö lehekülje kujundus

Lõputöö vormistamisel kasutatakse valget vertikaalasendis lehte formaadiga A4 (210 x 297 mm). Tekst trükitakse reasammuga (*line spacing*) 1,5. Pikkades tsitaatides võib kasutada reavahet 1,0. Kirjatüüp (*font*) on Times New Roman, tähesuurus 12 punkti. Lehe servadest ehk veeristest (*margin*) jäetakse tühjaks 2,5 cm ülalt, alt ja paremalt; lehe vasakust servast 3 cm. Tekstis kasutatakse rööpjoondust (*justify*), v.a tiitelleht. Peatüki ja alapeatüki esimene

lõik ei alga taandrega, kõik järgnevad lõigud algavad taandrega (1,25 cm). Leheküljenumber paigutatakse lehekülje alla keskele (*Footer*). Tiitellehele leheküljenumbrit ei lisata.

Lisad nummerdatakse eraldi (kui neid on rohkem kui üks) araabia numbritega (LISA 1, LISA 2 jne) ja pealkirjastatakse, iga lisa algab uuel lehel.

Töö liigendatakse peatükkideks ja alapeatükkideks, mis pealkirjastatakse. Pealkirjad vastavad peatüki sisule. Kõigi peatükkide, sissejuhatuse, arutelu, allikate loetelu ja lisade pealkirjad kirjutatakse läbivalt suurtähtedega ja alustatakse töös uuel lehel. Alajaotuste, st alapeatükkide pealkirjad kirjutatakse väiketähtedega (v.a suur algustäht) **poolpaksus kirjas** (*bold*). Alapeatüki pealkirja ja sellele eelneva ja järgneva teksti vahele jäetakse 22-punktiline vahe. Kui alapeatüki pealkirjaga samale leheküljele mahub ainult üks rida järgnevat teksti, tuleb alapeatükki alustada uuel lehel. Pealkirjade järele punkti ei panda, sõnu pealkirjades ei poolitata ja lühendite kasutamine pole soovitatav. Peatükid ja nende alajaotused nummerdatakse hierarhilise numeratsiooniga maksimaalselt kolmel tasandil araabia numbritega (peatükk 1, alapeatükk 1.1, selle allosa 1.1.1 jne), seejuures jäetakse nummerdamata sissejuhatus, arutelu, kokkuvõte, allikate loetelu, registrid ja lisad.

Sisukorras esitatakse kõik pealkirjad täpselt vastavuses nende töös asumise järjekorrale alguslehekülje numbritega hariliku paksusega kirjas. Pealkirjade hierarhiline liigendus esitatakse sisukorras astmelisena (vt allolevat näide).

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	5
1. ESIMENE PEATÜKK.....	7
1.1 Esimene alapeatükk.....	8
1.1.1 Esimese alapeatüki esimene osa.....	10
1.1.2 Esimese alapeatüki teine osa.....	14
1.2 Teine alapeatükk.....	16
2. TEINE PEATÜKK jne	20
ARUTELU	26
KOKKUVÕTE.....	28
ALLIKAD.....	30
LISAD	

1.3.3 Lühendid ja loetelud lõputöös

Töös kasutatakse võimalikult vähe ja soovitatavalt üldtuntud lühendeid (*nr, lk, a*). Kui tööd läbib mitmest sõnast koosnev väljend, siis võib luua uue lühendi, mille sisu avatakse esmakordsel tekstis esinemisel. Lühendi peab defineerima täieliku kirjapildi kaudu (nt Eesti Raamatu Aasta – ERA). Üldlevinud lühendite kasutamisel (ÜRO, USA) ei ole vaja täielikku kirjapilti esitada. Kui tegemist on töös loodud väljendi või mitmesõnalise terminiga, on soovitatav esimesel korral kasutada terminit täiskirjena, sealt edasi lühendit.

Üldtuntud ja meetermõõdustiku lühendites ning riikide, ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide suurtähelistes lühendites ei kasutata punkti. Kui lühend langeb kokku mõne eestikeelse sõnaga, siis tuleb panna lühendisse sõnavahet märkiv punkt (e.m.a – enne meie ajaarvamist). Üle paarikümne vähetuntud termini, lühendi või sümboli korral töös soovitatakse koostada alfabeetiline loetelu (tavaliselt pärast sisukorda) koos selgitustega.

Tekstisisese loetelu osad tähistatakse kas araabia numbrite, väiketähtede või märgistega (mõttekriipsud, tärnid, punktid vms). Loetelus kasutatakse nummerdamist, kui tahetakse rõhutada loetelu osade järjestust või kui tekstis soovitakse mõnele loetelu osale viidata. Muul juhul on soovitatav kasutada märgiseid (*, –), seejuures läbivalt töös ühesugust samasugust märgist .

Kui loetelu koosneb üksikutest sõnadest või sõnaühenditest, siis kirjutatakse loetelu punktid üksteise järele ja eraldatakse komaga. Näiteks: 1)..., 2)..., 3)... või a)... , b) ..., c) ... .

Kui loetelus on pikemad sõnaühendid või laused, milles on koma, sulud vms, siis kirjutatakse loetelu punktid üksteise alla eraldi ridadena semikooloniga eraldatult ning loendi tekstiosa väikese algustähega:

_____ ;
_____ ;
_____ .

Kui loetelu mingis osas on kaks või enam lauset, siis pannakse järjekorranumbri järele punkt, loetelu punktid algavad suure algustähega ja loetelu iga osa lõppu pannakse punkt. Kui loetelu sisaldab omakorda loetelu, siis üldisema loetelu osad nummerdatakse ja alaloetelu osad tähistatakse väiketähtedega.

1.3.4 Arvud ja valemid

Kõik ühekohalised arvud kirjutatakse tekstis sõnadega. Suuremad arvud ja murrud kirjutatakse numbritega. Järgarvu järele pannakse punkt. Protsentide esitamisel on soovitatav piirduda ühe kuni kahe komakohaga. (Eesti keele käsiraamat, 2007)

Uurimistulemused esitatakse selgelt ja arusaadavalt. Arvandmeid saab esitada tekstis, tabelites ja/või joonistel. Kui esitada tuleb kuni kolm arvu, siis on üldjuhul mõttekas esitada need tekstis, nelja kuni kahekümne arvu korral võiks esimese valikuna kaaluda nende esitamist hästi organiseeritud tabelis, samas kui üle 20 arvu korral võib otstarbekamaks osutuda tulemuste esitamine joonisel. (APA 6, 2010, 116) Samas tuleb meeles pidada, et joonis peab andma kiire ülevaate esitatavatest trendidest, seega ei tohi joonist andmetega üle koormata.

Valemid esitatakse omaette real soovitatavalt lehe keskele joondatuna. Kõigi töös esitatud valemite ja matemaatiliste avaldiste saamist tuleb selgitada. Kirjandusest võetud valemite selgitus piirdub viitega allikale. Kasutatavate tähistuste seletused paigutatakse valemite järele, kusjuures igas uues valemis selgitatakse esimest korda esitatud tähiseid. Kui töös on mitu valemit, nummerdatakse need üldnumeratsiooniga (valem 2) või peatükkide kaupa (valem 1.3 – kus 1 tähistab peatüki, 3 valemi järjekorranumbrit). Selleks kasutatakse üldjuhul arvutis spetsiaalset tööriista. Valemi number kirjutatakse ümarsulgudes all valemist paremale. Viidates tekstis valemile, paigutatakse selle numeratsioon sulgudesse, selleks kasutatakse ristviite tööriista (*cross-reference*).

1.3.5 Tabelid, joonised ja illustratsioonid

Tabeleid kasutatakse arvuliste andmete ja oluliste tekstiosade ülevaatlikuks ja kompaktselt esitamiseks. Tabelid nummerdatakse ja pealkirjastatakse. Tabeli kohale lehe vasakusse serva kirjutatakse üldnimetus Tabel, millele järgneb tabeli number. Näide:

Tabel 3. Tabeli pealkiri

...

Lühendit *nr* ei kasutata. Tabelid nummerdatakse araabia numbritega läbivalt kogu töö ulatuses või iga peatüki ulatuses eraldi ning numbri järel on punkt (nt Tabel 10. või Tabel 3.4., mis tähistab kolmanda peatüki neljandat tabelit). Kui tabelit ja selle andmestikku

...

...

esitatakse tekstis, siis numeratsioonis punkti ei kasutata (nt Tabel 10 või Tabel 3.4). Selleks kasutatakse spetsiaalset tööriista *caption*. Kui töös on ainult üks tabel, siis seda ei nummerdata.

Tabelis esitatud andmed tuleb siduda lõputöö tekstiga. Selleks selgitatakse tekstis, mida tabel illustreerib. Kommenteerimisel võib kasutada otsest suunamist (näide: *Tabelist 2 on näha ....; Tabelis 2 on välja toodud ...*) või kaudset viitamist. Viimase korral pannakse lause lõppu sulgudesse tabeli number (nt Tabel 3.4). Tabelis esitatud informatsiooni eesmärk on teksti täiendada ja selgitada, mitte dubleerida, st tabeli infot tekstis ei korrata ja vastupidi. Tabeli ülesehitus peab olema loogiline, kergelt haaratav ja mõistetav ka tekstilise selgitusega. Esitatav andmestik peab illustreerima ja seletama teksti või näitlikustama tulemusi.

Soovitav on tabel paigutada ühele leheküljele ja kasutada ainult horisontaaljooni. Kui tabel jätkub järgmisel leheküljel, on soovitav kasutada spetsiaalset tabeli abivahendit – esimene rida valitakse ja sellele antakse omadus *Table header row repeat / korda tabeli päist*. Suuremad ja töötlemata arvmaterjali sisaldavad tabelid paigutatakse töö lisasse.

Töodes kasutatakse sõnalise osa visualiseerimiseks jooniseid (*figures*), st mitmesugust illustreerivat materjali graafikute, diagrammide, arvjooniste, skeemide, jooniste, fotode jne näol, mis on mõeldud teksti selgitamiseks, lihtsustamiseks, täiendamiseks.

Illustratsioonid tähistatakse üldnimetusega Joonis, millele järgneb järjekorranumber. Näide:

Joonis 1./Joonis 3.5. Joonise pealkiri

Araabia numbrites numeratsioon võib olla läbiv töö ulatuses (nt Joonis 1., Joonis 2. jne), kui jooniseid on vähe (kuni kümme), või peatükkide kaupa (nt Joonis 3.5. – kus kolm tähistab peatüki, viis joonise järjekorranumbrit). Joonise numeratsiooni kirje esitatakse

illustratsiooni all, vasakjoondusega. Sellele järgneb samal real illustratsiooni sisu avav lakooniline allkiri. Abivahendina kasutatakse tööriista *caption*. Tavapäraselt paigutatakse joonised lehekülje keskele.

Illustratsioon peab sisuliselt ja viite kaudu olema tekstiga seotud. Viitamisel esitatakse ümarsulgudes illustratsiooni number (Joonis 3.5). Kasutatakse ristviidet ehk *cross-reference*’i. Suuremahuline illustratiivne pildi- või joonismaterjal paigutatakse töö lisasse.

1.3.6 Viitamine ja allikate vormistamine lõputöös

Töö koostamisel kasutatakse teiste autorite töid, seisukohti, kirjandusallikatest ja mujalt (veebilehtedelt, blogidest, videotest jne) pärinevaid tsitaate, arvandmeid, valemuid jms, mis tuleb varustada korrektsete viidetega. Eri teadusvaldkondades kasutatakse erinevaid viitamisstiile. Haridusteaduste instituudis kasutatakse Ameerika psühholoogide assotsiatsiooni (APA) viitamisstiili. APA ametlik koduleht on <http://www.apastyle.org/>

Juhendis on esitatud vaid kokkuvõtlik ülevaade APA stiilis viitamise kohta. Detailsemat infot APA stiilis vormistamise, viitamise ja publitseerimise kohta leiab APA ametlikust käsiraamatust „*Publication manual of the American Psychological Association*“ (2010). Vastuseid konkreetsetele vormistamise ja viitamisega seotud küsimustele leiab APA korduma kippuvate küsimuste rubriigist *Frequently Asked Questions About APA Style*® <http://www.apastyle.org/learn/faqs/index.aspx>.

Viitamise, allikate haldamise ja kogumise hõlbustamiseks on võimalik kasutada viitehaldustarkvarasid. Need on veebipõhised, tasuta või vabavaralised. Veebipõhine ja tasuta viitehaldustarkvara, näiteks *RefWorks* on arvutisse installeeritav. Veebilehitseja-põhine viitehaldustarkvara on näiteks *EndNote*. Arvuti- ja veebilehitsejapõhised ning vabavaralised (tasuta) tarkvarad on näiteks *Zotero* ja *Mendeley*. Lisainfo viitehaldustarkvarade kohta on leitav TLÜ Akadeemilise Raamatukogu kodulehel <http://www.tlulib.ee/index.php/et/inforessursid/viitehaldustarkvarad> või tarkvara veebilehtedelt Zotero <https://www.zotero.org/> ja Mendeley <https://www.mendeley.com/>.

1.3.6.1 Plagiaat

Teiste autorite kirjutatu kasutamist algallikale viitamata nimetatakse plagieerimiseks, mis on keelatud. Plagieerimise all mõeldakse teaduslikku või ka kunstialast vargust, kus esitatakse teiste autorite teksti, andmeid või uuringutulemusi enda omana. Plagieerimine väljendub sageli puuduliku või ebamäärase viitamisenä. Plagieeritud töid ei lubata kaitsmisele või kui plagieerimine avastatakse pärast kaitsmist, siis kaitsmise tulemus tühistatakse (ÕKE, 2019, § 30, § 34).

Tahtlik plagiaat on ka lõputöö ostmine, varastamine või laenamine ning kellegi kolmanda isiku palkamine lõputöö koostamiseks (variautorlus). Lubamatu on teiste autorite andmete, tekstide ja tsitaatide kasutamine või moonutamine, mida mõistetakse tahtliku plagieerimisenä. Mõne teise uuringu käigus kogutud avaldamata andmete analüüsimisel oma töös peab olema luba andmete valdajalt ja/või kaasautori(te)lt (ka juhul, kui töö autor ise osales uurimisgrupis või andmete kogumisel). (Hirsijärvi, Remes, & Sajavaara, 2005, 25–28, 110–111; Zhang, 2015)

Eneseplogiaadi korral kasutab uurija oma varem avaldatud andmeid, uurimistulemusi või teksti uues uurimistöös ilma varasemale tööle viitamata või teeb näiliselt uut uurimust, muutes tegelikult vaid väikest osa oma varasemast uurimusest. Korrektne on viidata enda samal teemal läbi viidud varasematele uurimustele.

Plagiaadisüüdistuste vältimiseks on oluline, et töös on korrektset vormistatud tekstisisesed viited ning töö lõpus on kasutatud allikate loetelu s.o bibliograafia ehk allikad (*References*). Allikate loetelu sisaldab ainult töös kasutatud, st töös viidatud allikaid. Kõik tekstis viidatud allikad peavad olema esitatud allikate loetelus. Allikatele viitamise juures tuleb juhinduda sellest, et allika kirje esitatakse allika originaalkeeles. Kui töös kasutatakse tõlget originaalallikast, siis tuleb viidata konkreetsele töös kasutatud allikale, milleks võib olla ka tõlge originaalallikast. Vastavalt allikate tüübile võib erineda tekstisisesese viite vormistamine, samuti vormistatakse eri allikatüüpide kirjed allikate loetelus erinevalt.

Plagiaadi raskusastmed ja neile järgnevad tegevused/sanktsioonid on välja toodud tabelis 2.

Tabel 2. Plagiaadi raskusastmed

	Tööd, milles esineb	Järgnevad tegevused/sanktsioonid
I aste	Igapäevase, regulaarse õppetöö käigus loodud töödes tahtmatu plagiaat, sageli tegemist viitamisveaga.	Õppejõud annab üliõpilasele tagasisidet ning üliõpilasel on võimalus oma töö uuesti esitada.
II aste	Igapäevase regulaarse õppetöö käigus loodud töödes esmakordne tahtlik plagiaat.	Kirjalik hoiatus. Aines negatiivne sooritus. Võimalus aine sooritamiseks järelarvestusel või -eksamil. Kui järeleksami või -arvestuse ajal selgunud plagiaat, siis aine korduskuulamise kohustus.
	Plagiaat ainekursuse arvestuslikes ja eksamitöödes.	
III aste	Korduv plagiaat ainekursuse arvestuslikes ja/või eksamitöödes.	Aines negatiivne sooritus. Aine korduskuulamise kohustus. 1) Hoiatus; 2) Eksmatrikuleerimise algatamine.
	Plagiaat lõputöös (BA, MA, PhD)	Kaitsmiskomisjoni otsus plagiaadi ulatuse osas. Otsus kaitsmisele lubamise või mittelubamise kohta. 1) Hoiatus; 2) Eksmatrikuleerimise algatamine.

1.3.6.2 Erinevad tekstisese viitamise võimalused

Tsitaat peab kõigis oma osades vastama originaaltekstile ja esitatakse jutumärkides või kursiivis. Viide autorile, allikale järgneb kohe pärast tsitaati lõpetavaid jutumärke või kursiivi lõppu. Kui tsiteeritav seisukoht on liiga pikk või kõik samas lauses esitatu ei ole oluline käesoleva töö seisukohalt, võib tsitaati lühendada. Tsitaadis lause algusest, keskelt või lõpust ära jäetud sõnade asemele pannakse mõttepunktid. Tsitaadis ei ole lubatud liita üheks lauseks mitmest kohast võetud lausekatkendeid. Iga eraldiseisev lauseosa tuleb varustada omaette jutumärkidega või kursiiviga ja viitega originaalile. Nt: "Empiirilise uurimuse planeerimise ja teostamise lähtekohaks on uurimisprobleem ja sellest tuletatud uurimisküsimus või –küsimused..." (Lagerspetz, 2017, 78).

Refereering kujutab endast teise autori või allika sisu omasõnalist esitust. Refereerimise korral ei kasutata jutumärke. Viide võib olla põimitud refereeritava teksti sisse või järgneda vahetult refereeringule. Refereeringu esitusest peab selguma, missugused mõtted kuuluvad refereeritud autorile ja millised on töö autori kommentaarid.

Üldised tekstisisese viitamise põhimõtted (vt ka tabelit 3)

- **Leheküljenumber** (numbrid) tuleb tekstis viitamisel kindlasti märkida, kui tegemist on faktide, arvandmete, definitsioonide, loetelude või muu otseselt viidatava autori originaalse panusega seostuva infoga. Nt: Sõna „sotsioloogia“ kasutas esimesena prantsuse filosoof Auguste Comte (Lagerspetz, 2017, 26)
- Kui allikmaterjali **autor on asutus või organisatsioon** (autoreid ei ole välja toodud nimeliselt), siis käsitletakse asutust või organisatsiooni autorina. Nt: (University of Pittsburgh, 2005).
- Kui allikmaterjalis **ei ole nimetatud töö autorit**, esitatakse ümarsulgudes enne aastaarvu allika pealkiri või pikema pealkirja puhul selle esimene sõna või sõnaühend lisades kolm punkti (...). Nt: Koolikeskkonna tunnused pole peamisteks õpetajate pedagoogilisi uskumusi seletavateks teguriteks (The OECD Teaching and Learning International Survey [TALIS], 2013).
- Kui allikale tuleb **viidata samal leheküljel palju kordi**, on soovitav pärast esimest viitamist kasutada väljendit *samas* koos leheküljenumbri märkimisega, nt (samas, 22).
- **Enam kui ühte allikat sisaldava refereeringu** puhul esitatakse viites kõik allikad ning **autorid järjestatakse** tähestikuliselt või kronoloogiliselt ja eraldatakse semikooloniga. Nt: *Studies of reading in childhood have produced mixed results* (Albright, Wayne, & Fortinbras, 2004; Gibson, 2011; Smith & Wexwood, 2010) või *Lasteaia tegevuste eesmärgid, sisu, meetodid ja hindamispõhimõtted muutuvad sarnasemaks üldhariduskoolidega* (Bennett, 2005; Van Laere et al., 2012; Clausen, 2015).
- **Sama autori** puhul esitatakse tööde ilmumisaastad kronoloogilises järjestuses. Nt: (Goodson, 2010, 2011, 2014).
- Sama autori samal aastal ilmunud tööd tähistatakse pärast aastaarvu väiketähega. Nt: (Vinter, 2013a, 2013b).
- **Taastamatu materjali** (allikad, mida pole võimalik teistel näha või kuulda – isiklikud kirjad, vestlused jms) korral esitatakse allikal põhinev info tekstis, kuid allikat ei lisata allikmaterjalide loetellu. Tekstisisesel viitamisel on sel juhul vaja lisada info esitamise viis ja aeg. Nt: (Jänes, telefoniintervjuu 18. mai 2000) või

(Tamm, personal communication, April 21, 2016). Taastamatule materjalile viitamist tuleb võimaluse korral vältida.

- Kui esitatud seisukohti **võrreldakse teiste autorite omadega**, alustatakse viidet sulgudes lühendiga vrd. Nt: (vrd Johnson-Laird & Wason, 1977).
- Kui **viide puudutab tekstis üht lauset**, siis märgitakse viide sulgudesse enne lauset lõpetavat punkti. Nt: Konkreetne ja eraldiseisev lause, milles antakse edasi oluline seisukoht või fakt (Tamm, 2016, 17).
- Kui teksti lõigus käsitletakse algmaterjali mitut mõtet, mis **esitatakse mitmes lauses**, järgneb sulgudesse paigutatud viide pärast viimast lauset lõpetavat punkti. See tähendab, et tekstisisene ja sulgudes olevate allikate viide kehtib terviklõigu kohta (lõigule). Nt: Esimene refereeriv lause. Teine refereeriv lause. Kolmas lause ning moodustub omaette lõik. (Tamm, 2016)
- Kui elektroonilisel allikal puudub avaldamiskuupäev, siis kirjutatakse pärast allika nime aasta asemel (s.a. – *sine anno*).
- Tekstisiselt viidatakse eriala terminile oskussõna kaudu, samuti vormistatakse allikaviide töö lõppu lähtudes terminist.
- Näiteks Kasvatusest defineeritakse tegevust, mille eesmärgiks on luua eeldusi inimese mitmekülgele arengule ja kasvule, hõlmates nii kultuuripärandi edasiandmist uuele sugupõlvele (laiem tähendus) kui ka konkreetse indiviidi arendamist vastavalt tema eripärale, toetades ta unikaalsust (kitsam tähendus)*b* (Hariduse ja kasvatuse sõnaraamat..., 2014, 124). Töö lõpus allikate loetelus on viide 2014. aastal ilmunud “Hariduse ja kasvatuse sõnaraamatule”. Kasutades tekstisiselt definitsioonile osundamise puhul on soovitatav esitada ka leheküljenumber.

Tabel 3. Tekstisestest viidete näited APA 6 viitamisstiilis aluseks APA juhend (American Psychological Association, 2012, 177)

Allika tüüp	Esmane tekstisene viide	Järgnevad tekstisised viited	Esmane tekstisene viide sulgudes	Järgnevad tekstisised viited sulgudes
Ühe autoriga allikas	Walker (2007)	Walker (2007)	(Walker, 2007)	(Walker, 2007)
Kahe autoriga allikas	Walker ja Allen (2004) / Walker and Allen (2004)	Walker ja Allen (2004) / Walker and Allen (2004)	(Walker & Allen, 2004)	(Walker & Allen, 2004)
Kolme autoriga allikas	Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2010)	Hirsjärvi jt (2010) / Hirsjärvi et al. (2010)	(Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara, 2010)	(Hirsjärvi jt, 2010) / (Hirsjärvi et al., 2010)
Nelja autoriga allikas	Bradley, Ramires, Soo ja Walsh (2006)	Bradley et al. (2006) / Bradley jt (2006)	(Bradley, Ramires, Soo, & Walsh, 2006)	(Bradley et al., 2006) / (Bradley jt, 2006)
Viie autoriga allikas	Walker, Allen, Bradley, Ramires ja Soo (2008)	Walker et al. (2008) / Walker jt (2008)	(Walker, Allen, Bradley, Ramires, & Soo, 2008)	(Walker et al., 2008) / (Walker jt, 2008)
Kuue või enama autoriga allikas	Wasserstein jt (2005) / Wasserstein et al. (2005)		(Wasserstein jt, 2005) / (Wasserstein et al., 2005)	
Grupi autorlus (lühendiga)	International Society for Technology in Education (ISTE, 2008)	ISTE (2008)	(International Society for Technology in Education [ISTE], 2008)	(ISTE, 2008)
Organisatsioon (institutsioon) autorina	University of Pittsburgh (2005)		(University of Pittsburgh, 2005)	

1.3.6.3 Kaudviide

Kui teksti koostamisel on konkreetse autori seisukohad teada, kuid originaalne allikmaterjal (algallikas) ei ole kättesaadav, võib viidata teisese allika (vahendusallika) kaudu. Töö koostamisel reaalselt kasutatud allikas (vahendusallikas) esitatakse korrektselt allikate loetelus (*References*), samas teksti sees viidatakse originaalautorile ja originaalallikale, millest on seisukohad pärit ning sulgudes olevas tekstisiseses viites tuuakse välja nii originaalallikas kui ka teisene allikas (Tabel 4). Üldjuhul soovitatakse kaudset ehk vahendatud viitamist vältida.

Tabel 4. Kaudviite võimalikud vormistamise viisid

Kaudviide	Näide
...cited in ...	Allport's diary (as cited in Nicholson, 2003).
...viidanud ...	(viidanud Karu, 1999, 82), (Jänes, 1970, viidanud Karu, 1999, 82).

1.3.6.4 Allikate loetelu töö lõpus

Üldised allika loetelu vormistamise põhimõtted

- Töö lõpus asuv allikate loetelu ehk töös kasutatud allikate bibliograafia koosneb ainult töö kirjutamisel kasutatud materjalist. Bibliograafiline viide ehk kasutatud allikate loetelus olev allika kirje koosneb järgmisest infost:
- Autor(id). Aasta. Pealkiri. Toimetaja(d). Allika: raamatu, ajakirja põhipealkiri (*kursiivis*). Tõlkija(d). Trükikordusandmed. Väljaandmise asukoht: Kirjastus. või DOI number /URLaadressKogumikus või teatmeteoses olev ingliskeelne lühend **In** tõlgitakse eesti keeles **Rmt**, lühendid ei ole viites kursiivis.
- Perioodilises väljaandes (teadusajakiri) ilmunud artikli lehekülg/leheküljed esitatakse kirje lõpus ilma sulgudeta (pärast lehekülgi tuleb punkt, seejärel link või DOI number).
- Kui elektroonilisel allikal ei ole DOI numbrit, siis lisatakse kirje lõppu „Loetud aadressil“ ning allika lugemise link.

- Allika põhiautori või toimetaja, koostaja, tõlkija asukoht viites on erinev (näidete aluseks APA 6th, 2012, p. 202).
Author, A. A., & Author, B. B. (1995). Title of chapter or entry. In A. Editor, B. Editor, & C. Editor (Eds.), *Title of book* (pp. xxx-xxx). Location: Publisher.
- Väikesed erinevused on ka paberformaadis ning elektroonilise materjali kirjetes.
Kogumiku peatüki viitamine paberversioonis
Jõgi, L. (2013). Andragoogika. Rmt. R. Mikser (toim.). *Haridusleksikon* (43–47). Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Väikesed erinevused on ka paberformaadis ning elektroonilise materjali kirjetes.
Kogumiku peatükk e-versioonis
Stringer, E. (2010). Action Research in Education, In P. Peterson, E. Baker & B. McGaw (Eds.), *International Encyclopedia of Education* (3rd ed., pp. 311–319). Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1016/B978-0-08-044894-7.01531-1>

Näited allikakirjete vormistamise kohta on toodud tabelis 5.

Tabel 5. Allikakirjete vormistamise näited APA 6 viitamisstiilis, aluseks APA juhend (American Psychological Association, 2012, 198-215).

Raamatud, teatmeteosed, peatükid kogumikes (paberväljaanded)	
Traditsiooniline (paberil trükitud) raamat	Kasik, R. (2007). <i>Sissejuhatus tekstiõpetusse</i> . Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. Shotton, M. A. (1989). <i>Computer addiction? A study of computer dependency</i> . London, England: Taylor & Francis.
Traditsiooniline (paberil trükitud) teatmeteos, mille on toimetaja	VandenBos, G. R. (Ed.). (2007). <i>APA dictionary of psychology</i> . Washington, DC: American Psychological Association. Baker, E. L., McGaw, B., & Peterson, P. L. (Eds.). (2010). <i>International encyclopedia of education</i> (3rd ed.). Oxford: Elsevier. Erelt, T. (toim.). (2014). <i>Hariduse ja kasvatusesõnaraamat</i> . Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Traditsiooniline (paberil trükitud) peatükk raamatus või artikkel kogumikus	<p>Jõgi, L. (2013). Andragoogika. Rmt. R. Mikser (toim.). <i>Haridusleksikon</i> (lk 43-47). Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.</p> <p>Darling-Hammond, L. (1990). Teachers and teaching: signs of a changing profession. In W. R. Houston (Ed.), <i>Handbook of Research on Teacher Education. A Project of the Association of Teacher Educators</i> (pp. 267–290). New York: Macmillan Publishing Company.</p> <p>Higgs, J., McAllister, L., & Sefton, A. (2012). Communication in the health sciences. In J. Higgs, R. Ajjawi, L. McAllister, F. Trede, & S. Loftus (Eds.), <i>Communicating in the health sciences</i> (3rd ed., pp. 4–14). Melbourne, VIC.: Oxford University Press.</p>
Raamatud, teatmeteosed, peatükid kogumikes (E-väljaanded)	
E-raamat	<p>O’Keefe, E. (n.d.). <i>Egoism & the crists in Western values</i>. Retrieved from http://www.onlineoriginals.com/showitem.asp?itemID=2</p> <p>O’Keefe, E. (1990). <i>Egoism & the crisis in Western values</i>. Loetud aadressil http://www.onlineoriginals.com/showitem.asp?itemID</p> <p>Kirch, A. (1997). <i>Mitte-eestlaste integratsioon: kas kogu Eesti Ühiskonna ülesanne?</i> Loetud aadressil http://www.integratsioon.ee/est/artiklid_1.html</p>
E-raamatu peatükk mitme köitega sarjas	<p>Strong, E. K., Jr., & Uhrbrock, R. S. (1923). Bibliography on job analysis. In L. Outhwaite (Series Ed.), <i>Personnel Research Series: Vol. 1. Job analysis and the curriculum</i> (pp. 140–146). doi:1 0.1 037/1 0762-000</p>
E-teatmeteos	<p>Graham, G. (2005). Behaviorism. In E. N. Zalta (Ed.), <i>The Stanford encyclopedia of philosophy</i> (Fall 2007 ed.). Retrieved from http://plato.stanford.edu/entries/behaviorism/</p>

Artiklid	
Traditsiooniline (paberil trükitud) artikkel kogumikus	Paats, M. & Tiko, A. (1999). Lääne-Virumaa koolinoored ja huvitegevus. Rmt. T. Tulva (koost.). <i>Teaduselt praktikale: Uurimusi ja arutlusi sotsiaaltöö teemadel</i> . (lk 11-20). Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikool.
Traditsiooniline (paberil trükitud) artikkel ajakirjas	Deutsch, N. L. (2004). Positionality and the pen: Reflections on the process of becoming a feminist researcher and writer. <i>Qualitative Inquiry</i> , 10(6), 885–902. Light, M. A., & Light, I. H. (2008). The geographic expansion of Mexican immigration in the United States and its implications for local law enforcement. <i>Law Enforcement Executive Forum Journal</i> , 8(1), 73–82.
E-artikkel elektroonilises ajakirjas koos DOI (Digital Object Identifier) numbriga	Herbst-Damm, K. L., & Kulik, J. A. (2005). Volunteer support, marital status, and the survival times of terminally ill patients. <i>Health Psychology</i> , 24, 225–229. doi:10.1037/0278-6133.24.2.225
E-artikkel elektroonilises ajakirjas ilma DOI numbrita	Sillick, T. J., & Schutte, N. S. (2006). Emotional intelligence and self-esteem mediate between perceived early parental love and adult happiness. <i>E-Journal of Applied Psychology</i> , 2(2), 38–48. Retrieved from http://ojs.lib.swin.edu.au/index.php/ejap
Muud materjalid	
Veebileht	Center for Bioethics. (2009). <i>Ethics and pharmaceutical marketing</i> . Retrieved from http://www.ahc.umn.edu/bioethics/research/pharm/home.html

<p>Elektrooniline materjal: dokument või raport või seadus</p>	<p>OECD Report (2008). <i>TALIS 2008 Technical Report (2008)</i>. Retrieved from https://www.oecd.org/edu/school/44978960.pdf</p> <p>Australian Council for Educational Research. (2010). <i>Doing more for learning: Enhancing engagement and outcomes</i>. Retrieved from http://ausse.acer.edu.au/images/docs/AUSSE_2009_Student_Engagement_Report.pdf</p> <p>Hennoste, M. (2013). <i>Eesti keele 3. klassi üleriigilise tasemetöö tulemused 2013</i>. Loetud aadressil http://www.innove.ee/UserFiles/Tasemet%C3%B6C3%B6d/2013/Eesti%20keel/2013_aasta_3_klassi_eesti_keeles_tasemetoost.pdf</p> <p>Põhikooli riiklik õppekava. (2011). RT I, 14.01.2011, 1. Loetud aadressil https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014020</p>
<p>Magistritöö/dissertatsioon prinditult</p>	<p>Tamme, A. (2011). <i>Hirm negatiivse hinnangu ees, selle seos enesehinnangu ja edukartusega</i> (magistritöö). Tallinn: Tallinna Ülikool.</p> <p>Venn, S. E. (2007). <i>Plant recruitment across alpine summits in South-Eastern Australia</i> (Unpublished doctoral dissertation). La Trobe University, Melbourne, Australia.</p>
<p>Magistritöö/dissertatsioon elektrooniliselt</p>	<p>Murray, K. E. (2009). <i>Sudanese in Australia: Renewal and hope</i> (Doctoral dissertation). Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (AAT No. 3364159)</p>
<p>Video</p>	<p>Palmer, J. (2009, November 9). <i>My birth my choice rally</i> [Video file]. Retrieved from http://youtu.be/cfAaGhvRmmg</p>
<p>Kursuse materjal</p>	<p>Niglas, K. (2013). <i>Täienduskoolituse õppekava. Üliõpilaste toetamine uuringuplaani koostamisel ja kvantitatiivse uuringu läbiviimisel</i>. [Kursuse materjalid]. Tallinn: Tallinna Ülikooli informaatika instituut.</p>

Termini viide paberil sõnastikus	Kasvatus. (2014). Rmt T. Erelt (toim.). <i>Hariduse ja kasvatusesõnaraamat: eesti, inglise, saksa, soome, vene</i> . Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
Termini viide e-sõnastikus	Kasvatus. (n.d.). <i>Haridussõnastik</i> . Loetud aadressil http://www.eki.ee/dict/haridus/index.cgi

2. LÕPUTÖÖ KAITSMINE

Kaitsmine on akadeemiline protsess oma protseduurireeglitega. Lõputööd kaitstakse avalikul kaitsmiskoosolekul kevadsemestril mais-juunis ja sügissemestril jaanuaris.

Lõputööde kaitsmine toimub avaliku akadeemilise diskussioonina, mille osadeks on:

- autori ettekanne (teema, probleemi ja selle põhjenduse avamine, eesmärgi, uurimisküsimuste, lahenduste ja tulemuste tutvustamine, järelduste ja soovitude esitamine. Mitme autori korral on iga autori panus töö koostamisse selgelt välja toodud. (7 - 10 minutit).
- retsensendi sõnavõtt või kirjalik arvamus töö kohta, mille esitab kaitsmiskomisjoni liige;
- autori vastused retsensendi küsimustele, diskussioon autori ja retsensendi vahel; üldarutelu (komisjoni liikmete ja kohalviibijate arvamusavaldused ja küsimused autorile ning autori vastused). Kaitsmiskomisjoni liikmetel ja teistel kaitsmisest osavõtjatel on õigus ka lõputöö kohta arvamus avaldamiseks sõna võtta.

autori lõppsõna (kuni 1 minut). Kaitsmisprotseduuri lõpus antakse üliõpilasele võimalus esineda lõppsõnaga (sh tänada juhendajat, komisjoni, konsultante, retsensenti jt). Kaitsmisprotseduuri juhivad komisjoni esimees või tema poolt nimetatud komisjoni liige. Lõputöö juhendaja ja retsensent osalevad (võimalusel) kaitsmisel. Lõputööd **hindab** kaitsmiskomisjon oma kinnisel koosolekul. Kui lõputöö hindamisel on kaitsmiskomisjoni otsus kahe vahel, saab määravaks komisjoni esimehe hääl. Lõputöö kaitsmise protseduur, lõputöö retsenseerimine ja hindamine on kirjeldatud ÕKE § 26 ja 27 alapunktides.

Lõputöö kaitsmisele lubamise tingimused (ÕKE, § 26, 27)

1. Üliõpilane lubatakse lõputöö kaitsmisele instituudi direktori korraldusega, mis kinnitatakse ÕISis üks nädal enne lõputöö kaitsmise kuupäeva.
2. Lõputöö kaitsmisele lubamise eelduseks on õppekavaga sätestatud õppeainete (sh praktika) positiivne sooritamine, lõpetamistingimuste täitmine ja esitatud arvete alusel õppekulude hüvitamine.
3. Üliõpilasel on lõputöö koostamise käigus ühel korral võimalus kasutada viitamise korrektsuse kontrollimiseks plagiaadivastussüsteemi. Vastavalt vajadusele on lõputöö viitamise korrektsust võimalik kontrollida ülikooli töötajatel.

4. Üliõpilane esitab enda ja juhendaja (digi)allkirjastatud lõputöö ja registreerib end ÕISis lõputöö kaitsjaks. Kõik lõputööd esitatakse elektrooniliselt pdf-formaadis ning akadeemilise üksuse nõudel paber kandjal. Üliõpilane tõendab oma allkirjaga uurimistöö vastavust eetikanõuetele ning annab loa lõputöö reprodutseerimiseks, üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ja kasutamiseks plagiaadituvastussüsteemis andmeallikana.
5. Lõputööle antakse hinnang kirjaliku retsensiooniga, mis lähtub akadeemilise üksuse poolt kehtestatud nõuetest. Retsensioon esitatakse akadeemilisse üksusse hiljemalt kolm tööpäeva enne kaitsmist. Üliõpilasel on õigus tutvuda oma lõputöö retsensiooniga hiljemalt üks tööpäev enne lõputöö kaitsmist.
6. Lõputöö kaitsmine on avalik ning toimub kaitsmiskomisjoni ees eksamisesiooni perioodil. Lõputöö kaitsmine võib olla kinnine, kui lõputöö sisu avaldamine ei ole teistele isikutele kuuluvate varaliste õiguste, isikuandmete kaitse seaduse, riigi- või ärisaladuse või muu salastatud teabe tõttu võimalik.
7. Lõputöö kaitsmisel osalevad soovitatavalt ka retsensent ja üliõpilase juhendaja. Kaitsmiskomisjoni koosseisu kuulub lisaks eriala õppejõududele ka vähemalt üks komisjoni liige, kes on teiselt erialalt ning erialaliidu esindaja juhul, kui lõputöö kaitsmisega koos toimub ka kutseksam.
8. Lõputöö kaitsmisel peab osalema vähemalt 2/3 kaitsmiskomisjoni liikmetest. Hinde otsustab kaitsmiskomisjon ning hinde kujunemise aluseks on kirjalik lõputöö ja kaitsmisel toimunud akadeemiline diskussioon.
9. Lõputööde kaitsmise tulemused tehakse üliõpilastele teatavaks kaitsmise päeval vahetult pärast protokollide vormistamist. Hinded kantakse vormikohasele protokollile, mille allkirjastavad kaitsmiskomisjoni esimees ja protokollija.
10. Lõputöö positiivset hinnet ei saa parandada.
11. Positiivselt hinnatud lõputööd laetakse hiljemalt järgmise semestri alguseks raamatukogu repositooriumisse, tööle juurdepääs võib olla: 1) avatud; 2) piiratud autori soovil või akadeemilise üksuse otsusel hindele "E" kaitstud lõputööd; 3) piiratud instuudi direktori korraldusel asutusesiseseks kasutamiseks.

ALLIKAD

- American Psychological Association. (2012). *Publication manual of the American Psychological Association* (6th ed.). Washington D.C.: American Psychological Association.
- Babbie, E. (2010). *The practice of social research*. Belmont, CA: Wadsworth Publishing.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. London & New York: Routledge Falmer.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research* (4th ed). Boston, MA: Pearson.
- Elmes, D., Kantowitz, B. H., & Roediger, H. L. III (2012). *Psühholoogia uurimismeetodid*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Flick, U. (2011). *An introduction to qualitative research* (4th ed.). SAGE Publication, Ltd.
- Hennoste, T. (2014). Loomevargus. *Oma keel*, 2, 73–19.
- Leech, N., Barrett, K., & Morgan., G. (2015). *IBM SPSS for Intermediate Statistics: Use and Interpretation* (5th ed.). New York and London: Routledge.
- Malmfors, B., Garnsworthy, P., & Grossman, M. (2003). *Writing and presenting scientific papers*. Nottingham: Nottingham University Press.
- Mason, J. (2002). *Qualitative researching* (2nd ed.). London: Sage Publications.
- Paltridge, B. (2002). Thesis and dissertation writing: an examination of published advice and actual practice. *English for Specific Purposes*, 21(2), 125–143.
- Punch, K. P. (2005). *Introduction to social research: quantitative and qualitative approaches*. London [etc.]: Sage Publications.
- Põldoja, H. & Laanpere, M. (2016). Allikmaterjalidele viitamine. Digitaalsete õppematerjalide koostamine. Loetud aadressil <https://oppematerjalid.wordpress.com/oppematerjalid/arhiiv/allikmaterjalidele-viitamine/>
- Rämmer, A. (2014). Valimi moodustamine. *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Loetud aadressil <http://samm.ut.ee/valimid>
- Saldana, J. (2012). *The coding manual for qualitative research* (2nd ed.). London: Sage Publications.

- Sturgis, P. (2006). Surveys and sampling. In C. Fife-Schaw, J. A. Smith, S. Hammond, & G. M. Breakwell (Eds.), *Research methods in psychology* (3rd ed.). London: Sage Publications.
- Tallinna Ülikooli õppekorralduse eeskiri. (2016). Loetud aadressil https://www.tlu.ee/sites/default/files/%C3%95ppeosakond/TLU_oppekorralduse_eeskiri_terviktekst_17_12_2018.pdf
- Zhang, Y. H. (2015). *Against plagiarism: a guide for editors and authors*. Springer.
- Tooding, L.-M. (2015). *Andmete analüüs ja tõlgendamine sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Vaus, D. D. (2002). *Surveys in social research* (5th ed.). Australia: Allen & Urwin.
- Wilhoit, S. (1994). Helping students avoid plagiarism. *College teaching*, 42(4), 161–164.

LISAD

LISA 1. Bakalaureusetöö hindamiskriteeriumid

LISA 2. Magistritöö hindamiskriteeriumid

LISA 3. Tiitelleht

LISA 4. Annotatsioon

LISA 5. Lihtlitsents

LISA 6. Retsensiooni vorm